

Lühiülevaade

Maksusüsteemi konkurentsivõimelisuse analüüs, sh Eesti tööstusettevõtete tootmissisendi hindasid mõjutavate maksude ja tasude analüüs võrdluses naaberriikidega

AS Deloitte Advisory on Riigikantselei tellimusel koostanud ülevaate Eesti maksusüsteemi konkurentsivõimelisusest. Vastavalt Tellija juhiste, on selleks esmalt koostatud ülevaade maksusüsteemi konkurentsivõime käsitlusest teaduskirjanduses ning kirjeldatud Eesti maksusüsteemi positsiooni olemasolevate mainekamata rahvusvaheliste uuringute pinnalt. Seejärel on läbi viidud uuring, mille käigus võrreldi Eesti tööstusettevõtete tootmissisendi hindasid mõjutavaid maksu ja tasusid kõrvutades neid naaberriikide tööstusettevõteteid koormavate maksude ja tasudega, positsioneerimaks Eesti maksusüsteemi konkurentsivõimet kitsalt selliste maksude ja tasude aspektist.

Vastavalt püstitatud ülesandele, tuli mõjuanalüüsi käigus tuvastada, kas ja kui siis milliste riiklikult kehtestatud maksude ning keskkonna- ja energiatasude osas on Eesti tööstussektor oluliselt erinevas (halvemas) konkurentsiolekorras võrreldes referentsriikidega ning esitada vastavate maksude ja tasude osas poliitikasoovitused konkurentsiolekorra parandamiseks.

I Osa

Esimeses osas antakse ülevaade maksusüsteemi konkurentsivõimelisusest teaduskirjanduses ning selgitatakse, milliseid parameetreid üldjuhul mõõdetakse kui soovitakse anda hinnangut maksusüsteemile. Selleks ei viidud läbi uusi uuringuid, vaid tugineti järgmistele rahvusvahelisel tasandil läbiviidud mainekamatele uuringutele:

1. Ameerika Ühendriikide mõttekoja *Tax Foundation* poolt OECD kogutud andmetele tuginev uuring „*International Tax Competitiveness Index 2019*“ (töös viidatud kui ITC indeks);
2. Maailmapanga poolt läbi viidud „*Doing Business 2020*“ uuringu indeks „*Paying Taxes*“ (töös viidatud kui Paying Taxes indeks);
3. Euroopa Komisjoni 2019. aasta raport „*Taxation Trends in the European Union*“, mis tugineb Euroopa Liidu statistikaameti Eurostat poolt kogutud andmetele Euroopa Liidu liikmesriikide, Islandi ja Norra kohta.

Analüüsi tulemusena leiti, et *Tax Foundationi* ITC indeks 2019. aastast ning Maailmapanga Paying Taxes indeks 2018. aastast asetavad Eesti maksusüsteemi vastavalt esimesele kohale ning kaheteistkümnendale kohale. ITC indeks võrdleb omavahel 34 OECD liikmesriiki ning Paying Taxes võrdles 2018. aastal üleilmselt 189 riiki.

ITC indeks positsioneeris Eesti esikohale juba kuuendat aastat järjest ning Paying Taxes uuringus on Eesti viimase kuue aasta jooksul järjepidevalt tõusnud, alates 32. kohast 2014. aastal 12. kohale kõige hiljutisemal uuringuaastal. ITC indeks hõlmab iga riigi puhul ettevõtte tulumaksu, eraisiku tulumaksu, käibemaksu, varamakse ja välismaal teenitud tulu käsitlust ning annab seega küllaltki laiapinnalise hinnangu riigi maksupositsioonile. Eesti esikoht põhineb peamiselt neljal positiivsel omadusel:

- 20% või 14% ettevõtte tulumaksu määr, mida kohaldatakse ainult kasumi jaotamisel;
- 20% eraisiku tulumaksu määr (mida üldreeglina ei kohaldata dividenditulule);
- varamaksu kogutakse üksnes maa, mitte sellel asuvate kinnisasjade väärtuselt;
- ettevõtete poolt välismaalt saadud dividendidele või kasumile ei kohaldu tavaliselt ettevõtte tulumaks (väheste eranditega).

Eesti maksusüsteemi selge eelis on see, et ettevõtted peavad maksudega seotud nõuete täitmisele kulutama vähem aega kui mis tahes teises OECD riigis. Näiteks kulutavad ettevõtted keskmiselt OECD riikide lõikes 42 tundi aastas ainult ettevõtte tulumaksuga seotud nõuete täitmisele. Eestis kulub sellele keskmiselt 5 tundi aastas. Ka teiste maksudega, nagu näiteks käibemaks, kaasneb madal maksukohustuste täitmise koormus. Selle põhjuseks saab

ilmselt pidada Eesti maksusüsteemi suhtelist lihtsust (vähe erandeid üldreeglist) ning laialt levinud digitaalsete lahenduste kasutamist.

Paying Taxes indeks on maksusüsteemile hinnangu andmisel kallutatud maksude administreerimisele ja tasumisele kuluva aja mõõtmisele. Neljast mõõdikust kolm (maksete arv, maksude administreerimiseks kuluv aeg ning maksutagastuste kontrollile kuluv aeg) on kõik seotud maksude haldamise ja tasumisega. Ainult üks mõõdik, mis moodustab võrdeliselt 25% kogu skoorist, analüüsib ettevõtte maksukoormust.

Samas domineerivad Eesti maksusüsteemis just kaudsed maksud, eelkõige käibemaks ja aktsiisid, millele konkurentsivõimelisuse mõõtmisel on ITC ning Paying Taxes metodoloogia väga napp.

Kokkuvõtlikult joonistus välja, et mainekamate rahvusvaheliste indeksite rivistuses on Eesti maksusüsteem maailmamastaabis kahtlemata konkurentsivõimeline. Samas mõõdavad indeksid peamiselt otseste maksude koormust ja administreerimise hõlpsust. Eesti maksusüsteemis domineerivad aga just kaudsed maksud, mille konkurentsivõimelisuse osas võrreldes teiste riikidega puuduvad uuringud ja rahvusvahelised võrdlused.

II Osa

Mõjuanalüüsi teises osas keskenduti selliste maksude ja tasude analüüsile, mis mõjutavad konkreetselt tööstussektorit. Uurimustöö Tellija poolt olid sellistena määratletud järgnevad maksud ja tasud:

Analüüsitud maksud ja tasud

Kütuse- ja gaasiaktsiisid	Jäätmekäitlustasud
Elektriaktsiisid	Pakendiaktsiisid
Võrgutasud	Taaskasutusorganisatsioonide teenustasud
Taastuvenergiatasud	Raskeveokimaksud
Maavara kaevandamisõiguse tasud	Teekasutustasud
Vee erikasutusõiguse tasud	

Käsitletud on vaid ülaltoodud makse, mis on kehtestatud vaatlusalustes riikides riiklikul tasandil. Käsitletud ei ole kohalikul tasandil kehtestatud makse. Tellija poolt olid määratletud järgmised referentsriigid:

1. Läti
2. Leedu
3. Soome
4. Rootsi
5. Saksamaa
6. Poola

Kokkuvõtlik ülevaade võrreldud maksudest ja tasudest

1. Kütuse- ja gaasiaktsiisid

Võrreldes referentsriikidega torkab Eesti silma vähemate erisustega. Kütuse- ja gaasiaktsiisiga maksustamisel rakendavad erinevaid soodustusi kõik riigid, Eestis on kehtestatud üksnes mõningad direktiiviga ette nähtud soodustused. Mitmed riigid nagu näiteks Saksamaa, Soome ja Rootsi, on tööstuslikule tootmisele ette näinud mitmeid kütuse- ja gaasiaktsiisialaseid maksusoodustusi.

Maagaasi puhul diferentseeritakse Eestis aktsiisimäära sõltuvalt sellest, kas kasutusotstarve on mootorikütusena või kütteinena. Maagaasi kütteinena kasutamise puhul ei tehta Eestis vahet, kas seda kasutatakse ettevõtluses või

eratarbimises. Sama teed on läinud Soome ja Rootsi, kuid teistes riikides on maagaasi kütteinena kasutamise puhul ettevõtluses kehtestatud soodsam määr võrreldes eratarbimisega.

Ettevõtluses kütteinena kasutatava maagaasi maksumäär on Eestis oluliselt kõrgem kui Lätis, Leedus ja Poolas, kuid samas oluliselt soodsam kui Soomes ja teatud juhtudel ka Rootsis. Samas kehtib Eestis intensiivse gaasitarbimisega ettevõtjatele soodumäär 1.07 €/MWh, mis viib Eesti ettevõtluses kasutatava maagaasi kategoorias riikide võrdluses keskmiseks, kuid ka sellisel juhul jääb maagaasi aktsiisimäär Eestis ligi kaks korda kõrgemaks kui Lätis-Leedus ettevõtluses kütteinena kasutatava maagaasi tavamäär.

Seega maagaasi aktsiisimäärade võrdluses on Eesti konkurentsivõime keskmine.

Diislikütuse puhul on Eesti riikide võrdluses ainus riik, kus diislikütuse maksumäär ei sõltu selle kasutusviisist, sisaldusest ega keskkonnaklassist.

Ettevõtluses kütteinena kasutatava diislikütuse maksumäär on seetõttu teiste riikidega võrreldes erakordselt kõrge, 493.00 €/1000 liitri kohta (võrreldes Leedus kehtiva 21.14 €/1000 liitri kohta ja Lätis kehtiva 56,91 €/1000 liitri kohta). Eesti asetust selles pingereas ei mõjuta ka ajutine leevendus perioodiks 01.05.2020-30.04.2022, millega alandatakse ettevõtluses kütteinena kasutatava diislikütuse maksumäära 372.00 €/1000 liitri kohta. Samas tuleb arvestada, et kütteinena kasutatava diislikütuse ehk kerge kütteeõli osakaal Eesti tööstussektori energiabilansis on marginaalne, sest üha rohkem kasutatakse biokütuseid. Mis omakorda tähendab, et kogu Eesti tööstussektori konkurentsivõimet kerge kütteeõli kõrge aktsiisimäär oluliselt ei mõjuta.

Eestis mootorikütusena kasutatava diislikütuse maksumäär on teiste riikidega võrdluses olnud keskmine, kuid 1.05.2020 kehtima hakanud maksulangetuse järgselt saavutab Eesti Leeduga sama määra ja soodsaim määr on referentsriikidest ainult Poolal.

Seega diislikütuse aktsiisimäärade võrdluses on Eesti ettevõtluses kütteinena kasutatava diislikütuse maksumäära osas tööstuse tootmissisendi riiklikult reguleeritud hindasid arvestades oluliselt halvemas konkurentsiolekordas võrreldes referentsriikidega regioonis. Mootorikütusena kasutatava diislikütuse maksumäära võrdluses on Eesti konkurentsiolekord keskmine.

2. Elektrienergiamaksud: elektriaktsiis, taastuvenergiatasu ning võrgutasu

Elektriarve koosneb järgmistest komponentidest: elektrienergia, võrgutasu, elektriaktsiis ja taastuvenergia tasu. Kokkuvõttelikult, energiamaksude võrdluses on Eesti tööstuse tootmissisendi riiklikult reguleeritud hindasid arvestades keskmisest veidi kehvas konkurentsiolekordas. Elektroiintensiivseks ettevõtjaks kvalifitseerumise korral on konkurentsiolekord keskmine.

2.1. Elektriaktsiis

Vaadeldud kuuest välisriigist neljas (Leedus, Soomes, Rootsis ja Saksamaal) kehtib erinev aktsiisimäär eratarbimises elektrile ning ettevõtluses tarbitavale elektrile.

Ettevõtluses tarbitava elektri standardne aktsiisimäär on Eestis kalliduselt kolmas, peale Saksamaad ja Soomet. Alates 1.01.2019 kehtib Eestis soodsam aktsiisimäär elektroiintensiivsetele ettevõtjatele, mis on riikide võrdluses kõige soodsam rakendatav aktsiisimäär (standardne määr 4,47 €/MWh vs 0,5 €/MWh). Samas on lävend elektroiintensiivseks ettevõtjaks kvalifitseerumisel võrreldes direktiivis välja pakutuga kõrge ning ettevõtjaid, kellele Eestis see soodumäär rakendub, on seadusandja hinnangul kuni 240. Ülejäänud ettevõtjatele kehtib üldjuhul aktsiisi standardmäär.

Ajutiselt alandatud elektriaktsiisimäär perioodiks 01.05.2020 – 30.04.2022, milleks on 1€/MWh, on teiste riikide standardmääradega võrreldes konkurentsivõimeline.

Kõige enam maksusoodustusi tööstussektorile on elektrimaksude osas kehtestanud Saksamaa. Nii näiteks tehakse Saksamaal elektriaktsiisi osas tööstuslikule tootmisele soodustusi kuni 90% ulatuses, mis sõltuvad ettevõtte poolt makstud pensionikindlustusmaksude summast ja ettevõtte energiaefektiivsusest. Soodustuse saamiseks peab ettevõttel olema sertifitseeritud energia- või keskkonnakaitse juhtimise süsteem. Teatud energiantensiivsed tootmissektorid on Saksamaal aga täielikult vabastatud elektriaktsiisist, kus neile kohaldatakse elektriaktsiisi täielikku tagastamist näiteks elektrolüüsi, metallurgiaprotsesside, keemilise töötlemise, klaasi, keraamika, betooni, telliste, plaatide ja väetiste tootmise puhul.

Saksamaa kogenud maksunõustajate sõnul on kehtiv maksusoodustuste – ja tagastuste süsteem sedavõrd keeruline, et käib üle jõu ka paljude nõustajate jaoks, kuna selles orienteerumine nõuab ühtaegu teadmisi õigusvaldkonnast, finantsnäitajatest ning kohati ka inseneriteadmisi tootmiseks kasutatava tehnoloogia hindamiseks. Mitmed hetkel kehtivad soodustused on plaanis kaotada 2023. aastaks, kuna need on vastuolus riigiabi reeglitega.

Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted saavad Saksamaal kasu lihtsamatest meetmetest, kuid on kohustatud selleks tõendama tootmise energiasäästlikkust.

2.2. Taastuenergiatasu

Samuti nagu võrgutasude puhul, ei ole taastuenergiatasude kogumise põhimõtted referentsriikides sellisel määral ühtlustatud nagu muud vaatlusalused maksud ja tasud, seega on ka üldistavate järelduste tegemine keerulisem. Oluline on märkida, et Soomes ja Rootsis ühtegi analoogset tasu ei koguta. Rootsi puhul mõjutab see olulisel määral positiivses suunas elektri koguhinda, mida ilmestas käesolevas mõjuanalüüsis lahendatud ettevõtja tootmise kaasus. Selgus, et madalaima elektrienergia kogukuluga oli Rootsi, kus elektrienergia kulu moodustas 16.03% kogu tootmiskulust võrreldes Eestiga, kus elektrienergia kogukulu oli 21.01% kogu tootmiskulust.

Teistes riikides (Lätis, Leedus, Saksamaal ja Poolas) analoogset tasu küll kogutakse, kuid erinevatel alustel. Võrreldav on vaid Saksa süsteem, kus tasumäär on Eestiga võrreldes oluliselt kõrgem, kuid samas kehtivad Saksamaal mitmed erisused ja soodustused.

Eestis ei ole ette nähtud mitte ühtegi soodustust või vabastust ning suurtarbijate puhul moodustab tasu elektri lõpphinnast ca 1/6. Leedus ja Poolas sõltub taastuenergiatasu elektri turuhinnast, Lätis rakendatakse lisaks fikseeritud tasule komponenti, mis sõltub teenitava tulu suuruselt.

2.3. Võrgutasud

Elektrienergia võrguteenust osutav võrguettevõtja kogub osutatud teenuse eest eraldi välja toodud tasu kõikides referentsriikides peale Soome ja Läti. Üksnes Eestis ja Saksamaal on võrgutasud riiklikul tasemel reguleeritud. Võrgutasu arvestus Eestis on kulupõhine ning tasu suurus on heaks kiidetud Konkurentsiameti poolt. Eelnevalt tulenevalt ei loeta võrgutasu riiklikuks maksuks või tasuks, mida seadusandja saaks otseselt mõjutada. Seega ei ole võrgutasude võrdluse pinnalt antud mõjuanalüüsi kontekstis järeldusi teha asjakohane.

3. Keskkonnatasud

Keskkonnatasud ei ole Eesti maksusüsteemis maksud, kuid need koormavad ettevõtteid maksudega sarnaselt. Keskkonnatasud jagunevad (i) loodusvara kasutusõiguse tasudeks ja (ii) saastetasudeks. Loodusvara kasutusõiguse tasu makstakse maavarade kaevandamise eest ning vee erikasutusõiguse eest. Saastetasud on ette nähtud saasteainete väljutamise eest välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse ja samuti jäätmete ladestamise eest.

3.1. Maavara kaevandamisõiguse tasud

Maavara kaevandamisõiguse tasud arvestatakse riikides väga erinevatel alustel. Samuti on eri riikide peamised maavarade liigid erinevad ning mõnedes riikides ei koguta vastavaid tasusid riiklikul, vaid omavalitsuste tasandil.

Võrreldes Lätiga on Eesti maavarade kaevandamisõiguse tasumäärad oluliselt kõrgemad kui meie lõunanaabrite vastavatele maavaradele kehtivad tasumäärad. Leedu või Poolaga oleme mõne maavara tasumäära osas konkureerival tasemel.

Eesti kontekstis vast olulisimat maavara, põlevkivi, ei kaevandata üheski teises võrdlusaluses riigis, mistõttu ei ole põlevkivi kaevandamise tasumäära võimalik võrrelda ning selle osas ka järeldusi välja tuua.

3.2. Vee erikasutusõiguse tasu

Põhja- ja pinnavee erikasutusõigust maksustatakse riiklikul tasandil ainult Eestis, Lätis ja Leedus ning nende riikide võrdluses on Eesti tasumäärad üldjuhul kõrgemad kui teistel riikidel.

3.3. Jäätmekäitlustasu

Eestis tuleb tasuda saastetasu jäätmete kõrvaldamise eest. Jäätmeid maksustatakse ühtse tasumääraga nagu seda tehakse ka Soomes ja Rootsis. Samuti on jäätmekäitlustasu tasumäär Eestis suhteliselt madal nii tava- kui ohtlike jäätmete puhul. Vaid Leedus kehtib tavajäätmetele muudest riikidest oluliselt madalam tasumäär. Jäätmekäitlustasude vabastuste loetelu on võrdlusalustest riikidest kõige põhjalikum Rootsil.

4. Pakendiaktsiis ja taaskasutusorganisatsioonide teenustasud

Pakendiaktsiisi määradelt on Eesti igas pakendiliigis kõrgeimate aktsiisimääradega, seda eriti paberi, kartongi ja puidu maksustamisel, kus Eesti maksumäärad ületavad teisi riike kordades. Pakendiaktsiiside tasumist on võimalik vältida, korraldades pakendite taaskasutust nõutaval määral. Viimase korraldamine on ettevõtja jaoks üldjuhul rahaliselt soodsam. Seega ei tohiks pakendiaktsiisi kõrgeid määrasid vaadelda eraldiseisvana terviklikust süsteemist, vaid koos taaskasutusorganisatsioonide teenustasudega. Võrreldes Leedu ja Poolaga on Eestis paberi ja kartongi, plastiku ning metallpakendite taaskasutuse teenustasud oluliselt kõrgemad.

Kokkuvõtlikult võib kogutud võrdlusandmete põhjal järeldada, et Eesti tööstuse tootmissisendi hindasid silmas pidades, on Eestis keskkonnakaitseliste tasude osas kehtestatud kõrgemad ettevõtjaid koormavad tasumäärad kui teised regiooni referentsriigid ning nende tasude lõikes on Eesti tööstussektori ettevõtjate konkurentsivõime võrreldes referentsriikidega kehvem. Ainsana eristub selles kontekstis jäätmekäitlustasu, mis on Eestis referentsriikidega võrreldes suhteliselt madal.

5. Raskeveokimaks ja teekasutustasu

Raskeveokimaksu kehtestamise kohustus on EL-i liikmesriikidele ette nähtud direktiiviga 1999/62/EÜ ning selle kohaselt tuleb maksustada üle 12- tonnise registri- või täismassiga veoauto ning autorong. Direktiivi eesmärk on transpordiettevõtjate vahelise konkurentsi moonutuse kõrvaldamine liikmesriikides. Samas kui vaadelda, kui erinevalt on liikmesriigid direktiivi üle võtnud ning kui erinevalt maksu kohaldatakse, siis võib kahelda, kas direktiiv tegelikkuses oma eesmärki täidab. Näiteks Saksamaal on direktiiv formaalselt üle võetud, kuid samas on ette nähtud soodustused tasutava maksu ulatuses, mistõttu maksukoormust tegelikkuses ei kanta.

Teekasutustasu kehtib Eestis alates 1. jaanuarist 2018 ning teekasutustasu tuleb maksta kõikide üle 3,5 tonniste veoautode eest, mis sõidavad avalikult kasutatavate teede võrgustikul. Tasu määr sõltub veoauto ning selle haagise täismassidest, telgede arvust ja veoauto heitgaasiklassist. Teekasutustasu on kehtestatud kõikides referentsriikides peale Soome ja Rootsi.

Näidiskaasuse lahendus

Lisaks maksude ja tasude maksubaasi, maksumäära, administreerimise ja ettenähtud erisuste võrdlevale analüüsile, on konstrueeritud näidiskaasus, millega on hõlmatud enamik vaatlusaluseid makse ja tasusid.

Kaasuse lahendus näitab esmalt, kuidas kujuneb ühe Eesti tootmisettevõtte jaoks maksukulu tootmisprotsessis ning kui suure osakaalu see tootmissisendi kogukuludest moodustab. Kaasus on koostatud Eestis tegutseva tööstusettevõtte 2019.a tegelike majandusnäitajate baasil. Seejärel oleme tootja paigutanud kuue referentsriigi maksukeskkonda ning lasknud seal toota aastas sama koguse toodangut eeldades, et muud tootmissisendi kulud on identsed Eestiga. Seega ainsad muutujad tootja jaoks on tootmisprotsessi käigus riigieelarvesse tasutavad maksud ja lõivud. Kaasus võimaldab analüüsida ning võrrelda ühe Eesti tootmisettevõtte tootmistegevuse maksukoormust teiste riikide maksusüsteemides ning näitab kui suur vahe on tootmisprotsessis riigi eelarvesse tasutavate maksude ja tasude vahel. Kaasuse metodoloogia on valideeritud viie erineva sektori Eesti tootmisettevõtete finantsjuhtidega veendumaks, et valitud formaat tagab võrreldava tulemuse.

Tegemist on elektrointensiivse tootmisettevõttega, mis toodab puitmassi.

Kokkuvõttes viitas läbi viidud analüüs sellele, et Eesti on analüüsiga hõlmatud maksude ja tasude osas konkurentsivõime poolest paremas positsioonis kui teised Balti riigid (Läti, Leedu). Alla jäädi antud näidise puhul Poolale ja Rootsile, kuid seda eeldusel et toorained ja teenused on samaväärsed ja fikseeritud.

Teistsuguse profiiliga tööstusettevõtte puhul võib olukord muutuda. Näiteks, kuigi elektrointensiivset ettevõtet soosib Rootsi rohkem, siis gaasiintensiivsele ettevõttele sama ei kehti. Seega on Eesti konkurentsivõime poolest üsnagi balansseeritud olulisemate kulukomponentide vaates.

Hindamaks, kas ja kuidas oleks võimalik Eesti tööstussektori konkurentsivõimet parandada, siis nagu kaasuse lahendusest ilmnes, on põhitegurid kas muud operatiivsed kulud (mis antud analüüsis fikseeriti) või siis turuhinna baasil määratud kulud (elektri- ja gaasi põhitariif). Riiklikult kontrollitavad kulud moodustavad vaid 9% Eesti näidissettevõtte kuludest.

Seega, kuigi mingil määral on võimalik konkurentsivõimet tõsta just läbi energiamaksude: eelkõige taastuvenegiatasude ja aktsiisimäärade langetamise, siis avaldab see üldises pildis pigem vähe mõju ettevõtte kuludele.

Näidiskaasuse lahendamise pinnalt ilmnes, et Eesti on juba tööstussektorit koormavate maksude ja tasude poolest tekitanud keskpäraselt konkurentsivõimelise keskkonna.

Poliitikasoovitused

Kogutud võrdlusandmetest joonistus välja, et Eesti tööstussektori ettevõtjate jaoks on konkurentsiolekord üldjuhul keskmine. Enamike võrreldud maksude- ja tasude arvestuse pingeridades paigutub Eesti pingerivi keskaika.

Oluliselt halvemas konkurentsiolekorras on Eesti üksnes ettevõtluses kütteinena kasutatava diislikütuse maksumäära osas ning enamike keskkonnakaitseliste tasude osas. Viimaste puhul on Eestis üldjuhul kehtestatud kõrgemad ettevõtjaid koormavad tasumäärad kui teistes regiooni referentsriikides, samuti ei ole ettenähtud ühtegi tööstussektorile suunatud erandit. Ainsana eristub selles kontekstis jäätmeäitlustasude, mis on Eestis referentsriikidega võrreldes suhteliselt madal.

Eesti paistabki võrdlusesse kaasatud riikide hulgas pea kõikide mõjuanalüüsis käsitletud maksude ja tasude lõikes välja tööstussektorile sihitud vähete maksuerisuste poolest. Sellest võib järeldada, et poliitika kujundajate soovi korral on Eestis ruumi tööstussektorit soosivate erisuste tegemiseks nii ettevõtluses kütteinena kasutatava diislikütuse puhul kui ka keskkonnatasude osas. Teisalt on nimetatud maksude ja tasude osakaal valdava enamiku ettevõtjate jaoks siiski piisavalt madal, et on küsitav, kas nende kaudu oleks võimalik ettevõtjate konkurentsivõimet tervikuna tõsta. Näiteks Rahandusministeeriumi andmetel on tööstussektori ettevõtete osakaal, mis kasutavad

kütteinena diislikütust, marginaalne. Seega antud juhul poleks ka aktsiisimäära olulise langetamisega võimalik Eesti tööstussektori konkurentsivõimet tõsta.

Samuti tuleb arvestada, et seni on üheks faktoriks, mis on Eestile taganud kõrged kohad rahvusvaheliselt koostatud terviklike maksusüsteemide konkurentsivõimelisuse võrdluses, just maksuerisuste puudumine. Erialakirjanduses ja rahvusvahelistes uuringutes on leitud, et maksuerandid ja teatud sihtrühmadele tehtud soodustused hoopis langetavad maksusüsteemi konkurentsivõimelisust tervikuna. OECD hinnangul on hea maksusüsteem selline, mis kohtleb majanduslikke otsuseid neutraalselt, st et ei soodusta ega ka pärsi ühte majandusharu või tegevust ühegi teise majandusharu või tegevuse üle, kuna on leitud, et selliste stiimulite ja erandite tegemine moonutab majanduslikke otsuseid.

Näidiskaasuse võrdlevast analüüsist, mis keskendub elektroiintensiivsele ettevõtjale, joonistub välja, et tootmiskulude osakaal, mida oleks võimalik maksupoliitika kaudu mõjutada, moodustab kokku 9% ettevõtte tootmise kogukuludest. Nimetatud 9%-st omakorda moodustavad valdava enamuse elektrimaksud ning gaasimaksud. Muude maksude ja tasude, st kütuse, transpordi ning jäätmetasude osakaal on sedavõrd väike, et nende alandamise teel ettevõtete konkurentsivõimet mõjutada ei ole võimalik.

Seega juhul kui soovitakse tõsta Eesti tööstussektori konkurentsivõimet läbi maksupoliitiliste võimaluste, tuleks eelkõige vaadelda elektrikulusid ja gaasikulusid. Samas moodustavad riiklikult kehtestatud ja kogutavate maksude ja tasude hulgas elektriaktsiis ja taastuvenienergia ning gaasiaktsiis juba niigi väikese osakaalu elektri- ja gaasikuludest, mis tähendab, et mõjuvat muudatust nende muutmise abil saavutada võib olla keeruline. Vahe Eesti ning esikohal oleva Rootsi vahel on liiga suur selleks, et Eesti saaks konkureerida läbi elektriaktsiisimäära ja taastuvenienergia alandamise.

Tähele tuleb aga panna, et näidiskaasuse ettevõttele kohaldub elektroiintensiivsetele ettevõtetele kehtiv aktsiis soodusmäär, mis hakkas kehtima alles hiljuti. Juhul kui ettevõtja jääks alla soodusmäära rakendumiseks vajalike piirmäärade, peaks ta (enne 01.05. kehtima hakanud ajutist aktsiis soodusmäära €1/MWh) elektriaktsiis soodusmäära asemel maksma elektriaktsiisi tavamääras €4.47/MWh. Selle tõttu tõuseksid tootmiskulud €841,000 võrra ja referentsriikide võrdluses langeks ettevõtja pingereas kahe koha võrra taha poole, jäädes peale Lätit ja Saksamaad 5. kohale. Seega ühe võimalusena võib kaaluda elektroiintensiivsetele ettevõtjatele mõeldud soodusmääraks kvalifitseerumise nõuete alandamist, kuivõrd energia maksustamise direktiiv seda ka võimaldaks. See tagaks rohkematele Eesti tootmisettevõtetele (seaduseelnõu seletuskirjas viidatud prognoosi kohaselt kuni 240 ettevõtet) praeguse keskpäraselt konkurentsivõimelise keskkonna ning seda ka peale hetkel ajutiselt, perioodil 01.05.2020-30.04.2022 kehtivat elektriaktsiis soodusmäära lõppemist.

Arvestades suhteliselt väikest kontrollitavate maksude, aktsiiside ja tasude osakaalu tootmissisendi kulude jaotuses, on selliseid maksupoliitilisi tööstussektorile sihitud meetmeid, mis nende konkurentsivõimet naaberriikidega võrreldes märgatavalt tõsta võiks, keeruline välja pakkuda.